

SZEGED az irodalomban

Irja: PÉTER LÁSZLÓ

Közel egy évtizede gyűjtögetem írók és költők — elsősorban persze magyar írók, költők — Szegedről szóló alkotásait, remélve, hogy tan egyszer akad kiadó, aki vállalkozik ennek a kedves és tanulságos szegedi virágcsokornak — görögül veti szót: *antológiának* — közkinccsételére. Más városok — egyik sem gazdagabb irodalmi hagyományokban, mint a miénk — már meg is előztek ebben bennünket: Debrecen irodalmi múltját többen is, részleteiben s áttekintően egyaránt, már földolgozták, s két éve adtak ki egy ötletesen szerkesztett, izléses kötetű *Pécsi Múza* címmel, amely Janus Pannoniustól Csorba Győzőig s más mai költőkig tekint át az ősi városról szóló írói, költői rajzokat, vallomásokat.

Ez a kettő — *szegedi irodalomtörténet* és *Szeged az irodalomban* — nem azonos, bár több ponton fűdik egymással. Szeged irodalomtörténete elsősorban a Szegeden született vagy élt, kisebb részben pedig hosszabb-rövidebb ideig itt működött íróművészek alkotásait vizsgálja, főként abból a szempontból, mit adtak nek a magyar irodalom egyetemességére, az egész magyar irodalomra, vagy netán — mint József Attila esetében — a világirodalom számára s — ha van, akkor — mi életművének szerepe a városnak, Szegednek? S túlzó lokálpatriotizmus nélkül, az irodalomtörténeti tárgyalás ítéletével állapíthatjuk meg: *számos klasszikus életműben volt, s nem is lebecsülhető jelentősége a szegedi életnek, vagy legalábbis a szegedi éveknek.* Még azoknál a pár évig, rendszerint pályájuk elején itt megkapaszkodó, teret és publicitást nyelő íróknál is, akiket 1906-ban *Juhász Gyula* „*átutazó*” szegedieknek mondott, akkor még föl nem ismerve oeuvre-jükben a *szegedi kozmosz* ihletéseit. Azóta már látjuk, hogy nem csupán „*átutazott*” Szegeden *Mikszáth, Gárdonyi*, majd utóbb: *Babits, József Attila, Radnóti Miklós* — a halhatatlanság felé, hanem életműjük hatékonyan gazdagodott itteni élményektől, a szegedi társadalom — tágabbban és szűkebben egyaránt érve e fogalmat — hol torzító, ellenállást kiváltó, hol növelő, tápláló behatásaitól.

Egy fűtő áttekintés Szeged ekképpen fölfogott „irodalomtörténetéről” elegendő tén, hogy az elfogultság látszatát magunkról elhárítsuk. Nem szegedi, fővárosi író adta pár éve irodalmi hetilapunk hasábjain Szegednek „*a legirodalmibb magyar város*” díszítő címét. Köszönettel fogadtuk, ha nem is a mi érdemünkért, de a szegedi elődök örökségének gazdagságára méltán büszkén. A 16. században nyomda, a 18. ban híres iskolai színjátszás, neves korabeli líratorok, a 19. század elején *Kelemen Lászlók* úttörő szereplése (1800), *Dugonics András* (1740—1818) népi-nemzeti törekvései, a szerb és német nyelvű nyomtatványokat is kibocsátó, nagy hatóságú *Grün*-nyomda működése (1801) — magyarországi nagy nyelvi és képzési központok a régi szegedi művelődési élvonalán, a korabeli viszonyok közepette is dicséretes, átlagon fölülemelkedő színvonalát. A népköltészet is itt, ezen a tájon őrzte legbensőségesebben, legtovább *Dózsa, Rákóczi* és *Kossuth* emléket. A szabadságharc különben is nagy élménye a városnak: nemcsak fiainak vitézkedése a délvidéki harcokban, de *Kossuth* két híres beszéde — a második egyben utolsó is e hazában! —, az itt ülésező és fontos törvényeket hozó országgyűlés, melyen részt vett a román forradalmár író, *Balcsescu* is, a kormányzat idején írók — *Jókai, Vörösmarty, Bajza, Jókai, Táncsics* s még sokan mások — megannyi szép tradíciója a városnak. *Jókai* később is gyakran megfordult itt (1891-ig), levelez a szegedi *Kemény Nándor*-nal, a magyar nevelés jeles úttörőjével; a vasúti híd pilléreinél építéskor leszáll a víz alá (1856), s riportsorozatot ír az 1879-es nagy árvízről. Nem kis szerepe van a veszedelmet követő külföldi segélyforrások megnyitásában. De az árvíznek másik nagy tanúja és krónikása, *Mikszáth Kálmán* már fél évvel előbb itt újságíróskodik (1878—1880), figyeli az alföldi metropolisz életét, embertípusait, szívja magába később kibontakozó realizmusának éltető nedvét, emlékeztet a város jellemző figuráit, akiket éveikkel, sőt évtizedekkel később könyveinek lapjain látunk megelevenedni, mint vendéglátóinak, a magyar polgár jellegzetes típusát reprezentáló *Zsótér Andor*nak alakjából a *Nosztalgia*-fiú *Tóth Mihály*-at... Követi őt a szegedi újságírásban és az írói világban, élményanyag gazdagításában *Gárdonyi Géza* (1858—1891), *Pósa Lajos* (1880—1889) — ő *Dankó* Pistával (1858—1903) kötnek életre szóló barátságot — aztán *Thury Zoltán* (1890—92), *Sebők Zsigmond* (1883—1885). Ők azok az „*átutazók*”, akikre a fiatal *Juhász Gyula* — *Dugonics* után az egyetlen a nagyok között, aki szülőtte is a városnak, nemcsak fogadott fia — 1906-ban költözött.

De még ezután következnek azok, akik a város maradványait, igazi képviselőivé lesznek irodalmunkban. *Kálmán Lajos* (1852—1919) innen indult a Temesközbe rajzolt szegedi magyarság népköltészeti kincsének klasszikus gyűjteményekbe mentésére, s ide is tér vissza öregségére. Neki köszönhetjük, hogy a költészet örök forrása, a nép, itt Szegeden és közvetlen környékén is ránk testálhatta szóbeli hagyományát, sajátos színű folklórját, virágzó lírai költészetét, komor balladát, gazdag mesekincsét. Innen nő ki *Tömörkény István* (1866—1917), a kisebb művészi erejű szegedi népies írók, *Palotás Fausztin* (1854—1922), *Cseray Mihály* (1865—1925), *Bite Pál* (1866—1948) és a többiek közül, országos szintre, nemcsak *Gárdonyi* utódjává, de *Móricz Zsigmond* közvetlen elődjévé is. Irásaiiban nem csupán a népelet hiteles néprajzi alapossága rögzítése, hanem a paraszti gondolatvilág és sors mélyebb titkaival való meleg emberi azonosulás is becsülendő. S ha látszólag követi is, valójában alkatilag más írói természet *Móra Ferenc* (1879—1934), a kezdő újságíró és lírai költő, aki progresszív publicisztikájával hívja magára a figyelmet, hogy aztán alkotó ideje fénykorában, az ellenforradalmi kor leg-sötétebb, első évtizedében a magyar tárcanovella klasszikusává, országosan kedvelt, ragyogó humorú, maró ironiájú bölcs nemzetnevelővé magasodjék. Pályájával párhuzamos nagy barátjának, a születésére utáni is, életművére is jellegzetesen szegedi költő, az *Ady* utáni és *József Attila* előtti líránk legnagyobbjának, *Juhász Gyulának* (1883—1937) életútja. Az ő költészetét kapcsolja egyútté századunk két költő-óriásának oeuvre-jét. Egyre ismertebb és kedveltebbé válik versei — szerelmi és politikai költeményei egyaránt — a modern magyar líra egyik legrokonszenvesebb teljesítményét jelentik.

József Attila, *Juhász Gyula* fölfedezettje és tanítványa, itt érik költővé, itt találkozik először a munkásmozgalommal, itt szerez életre szóló élményt az uralkodó osztályok ösztönös ellentétéről (1922—1925). S pár évvel később szintén ugyanezt az utat járja végig — találkozik a munkássággal és megütözik az immár jelképpé lett *Horger Antallal* — *Radnóti Miklós* is, költészetétől oltva a magyar alföld izett és színeit (1930—1935).

(Folytatjuk.)

Újabb rendelkezések, fontos tudnivalók a bortermelők bejelentési kötelezettségeiről

Szeged környékén sok helyen megkezdődött a szüret. A pénzügyi szakasznak már több száz hektoliter mustot és újbort jelentettek be. Sajnos, azonban, idén ősszel is — még a szüret kezdetén — némely termelő megkísérelt szabálytalanságot elkövetni. Újbort például óborkán próbáltak bemutatni, bejelentés nélkül keverték a most szüretelt termést a régivel stb. Előfordulhat, hogy valaki tájékoztatásból nem tesz eleget bejelentési, adózási kötelezettségének, már csak azért is, mert idén több rendelkezés módosult. Éppen ezért rövid, kivonatos tájékoztatást adunk az érdekelteknek.

Hat napon belül

Minden bortermelő köteles a szüret befejezését követő hat napon belül a termelt must mennyiségét a pénzügyi szakasznak jelenteni — az egyidőben tárolt óbor és újonnan készített törkölybort feltüntetésével együtt. Ugyanezt kell tenniük azoknak is, akik vásárolt szőlőtől, vagy gyümölcsből készítették szeszeseit. A bejelentés céljára készült nyomtatványon fel kell tüntetni a bor tárolási helyét, s ha az változik, huszonnégyórával előbb jelenteni kell a pénzügyi szakasznak.

Nyomtatványt ajánlatos több példányban beszerezni a közönségi tanácsoknál, vagy a pénzügyi szakasznál, mert ha a szüretet részletekben végzik az állami gazdaságok, szövetkezetek, háztáji, vagy egyéb gazdaságok, a részterméseket külön-külön is be kell jelenteni.

Kinek jár kedvezményes adótételű bor?

A termelőszövetkezetek tagjainak részére munkaegységként fél liter bort oszthatnak kedvezményes adótétel mellett. Ez a mennyiség azonban személyenként a kétszáz litert nem haladhatja meg. Ha a szövetkezeti tag közösből kapott bora nem éri el a két hektolitert, kiegészíti a háztáji termésből. Az összes kedvezményes bor — a családtagokat is figyelembe véve — nem haladhatja meg a háromszáz

litert, ha egy, a négyesázat pedig, ha két személy tag a szövetkezetben. Az egyéni termelőt 180, tizenhat éven felüli, önálló keresettel nem rendelkező hozzátartozóját pedig ötven liter bor után illeti meg évente adókedvezmény. Ez az adótétel literenként csupán nyolcvan fillér.

Újabb rendelkezések

A termelő magánszemélynek nem 25, hanem legalább 26 literes tételben adhat csak el bort. Szabályozták a klubok, kávéházak, üdülők, társadalmi szövetkezetek, üzemek, társasösszejövetelek rendező-

bizottságainak vásárlását is. Ezek a termelőtől közvetlenül egyáltalán nem vásárolhatnak, szükségletüket csupán a központi készletből elégíthetik ki.

Fontos még tudni — a későbbi kellemetlenségek elkerülése végett, hogy tizenöt literen felül csak a pénzügyi engedélyvel lehet bort szállítani, mustot, vagy újbort óborral csak előzetes bejelentés és pénzügyi ellenőrzés mellett szabad csak keverni, továbbá, hogy a terméskészítés elmulasztása a kedvezmény elvonását és szabálysértési eljárást von maga után.

Szovjet vendégek a moszkvai magyar nagykövetségen

Révész Géza, a Magyar Népköztársaság moszkvai nagykövete szerdán délután baráti találkozóra látta vendégül a Moszkvai Nagy Színház nemrég Magyarországon nagy sikerrel szerepelt baltetgrütsését, a szovjet kul-

turális élet több kiválóságát. A találkozóon megjelent Jekatyerina Furceva szovjet művelődésügyi miniszter, az SZKP Központi Bizottságának elnökségi tagja, Galina Ulanova, a Szovjetunió népművésze. (MTI)

Valutaüzérkedés, csalás, okirathamisítás, sikkasztás miatt

Büntársaival együtt bíróság elé kerül Avramov Illésné

Addig jár a kórsó a kútra, amíg el nem török — így tartja a sokszor igazolódott mondás, amelynek igazsága teljesedett be a sokak által ismert szegedi Avramov-család egy tagján, a Veres-ács utca 18. szám alatt lakó Avramov Illésné is.

Tiszteletlen

jövedelemforrások

A Dél-Magyarországi 1957. október 18-ai számában nagy feltűnést keltő cikkben számolt be „Egy darab a múltból a Rókusi feketeföldeken” címmel arról, hogyan szakkönyvet ki tiz-tizenöt embert az Avramov-család busás hasznát hozó kertészetében. Amint azonban az események bebizonyították Avramov Illésné nem elégedett

meg mindezzel a jövedelemmel és a belőle származó vagyonnal, hanem újabb — még kevésbé tisztességes — jövedelemforrásokat keresett, amíg a rendőrség pontot nem tett üzemeltetése. Most előzetes letartóztatásban valutaüzérkedés, a társadalmi tulajdon sérelmére elkövetett csalás, magánokirathamisítás, sikkasztás vádjával várja, hogy a bíróság előtt feleljen tetteiért.

Bűncselekmények sorozata

A rendőrségen lefektetett bűnlístájából hosszú időn át folytatott bűncselekmények sorozata tárul fel. Egyebek között azzal kezdődött a dolog, hogy 1957. május után iparengedély nélkül termény- és gyümölcsfelvásárlással foglalkozott, helyesebben szólva üzérkedett. Kukoricát, burgonyát, gyümölcsfacsémétet vásárolt fel és busás haszonnal adott tovább. Az 5.60-ért vásárolt babot 9 forintért adta tovább, később viszont már nem is „babra játszott”, hanem különféle ékszerket, aranytárgyakat, Napoleon-erméket vásárolt a zugkereskedelemben. Az arany vétele és eladása mint ismeretes, törvénybe ütköző. Gallor Sándor szegedi

ékszerész dolgozta fel a különféle aranytárgyakat, néhez pecsétgyűrűket, karótkókat és hasonlókakat, természetesen nem önzetlenül. Avramovné meg ezekkel sem elégedett meg, hanem Jugoszláviába, Bulgáriába, ahonnan nagyértékű árucikkeket, irhabundákat, borkabátokat hozott, hogy jelentős haszonnal adja tovább. Utjai alkalmával valutaüzérkedést is folytatott azzal, hogy nagyobb pénzüsségeket vett fel külföldön, amelyek ellenértékét megadott szegedi címen fizette ki.

A felvásárló

rosszul mér...

Avramov Illésné tavaly novemberből a zombói földművelőszövetkezet alkalmazásába került, mint felvásárló. Ott sem viselkedett azonban másként, mint korábban: rosszul mérlegelte az árukat és a különböző tekről fiktív vételi jegyeket állított ki, hogy a különböző pénzüsségeket magánál tarthassa. Most ezért 35 rendbeli okirathamisítással vádolják és vele csaknem 15 ezer forint sikkasztással. Ezekhez az üzemeihez a zombói földművelőszövetkezet ügyvezetője Münich István is segítséget nyújtott, aki most ugyancsak előzetes letartóztatásban van.

Arany

és pálinka

Avramov Illésné más személyekkel is bűnös kapcsolatba került. Így például a kiskunmajsai Juhász Menyhérttel, akinek titkos pálinkafőzdeiből vásárolta az italt továbbadás céljából, ugyanígy az ugyancsak kiskunmajsai Tóth Lászlóval. Nyári Ernőné szegedi lakossal a valutaüzérkedés folytán került kapcsolatba, Csikós József szegedi földművelőszövetkezeti felvásárló Wolf Péter, Avramov Jánosné és Dombegyházi László szegedi lakosok pedig az aranytárgyak vételéhez, közvetítéséhez játszottak közre. Huszka Sándorné szegedi lakos az aranytárgyakat segített elrejteni.

A rendőrség valamennyiüket átadja a bíróságnak. Egyelőre a Fővárosi Bíróság a valutaügyletet tárgyalja majd le, utána pedig előreláthatóan Szegeden folytatják az ügy tárgyalását.

Rádióműsor

Csütörtök
KOSSUTH-RÁDIO
4.28 Rákóczi induló, 4.30 Hírek, 4.35 Vidáman, frissen. Közben: 5.00 Falurádió, 5.30 Hírek, 6.20 Nehány perc tudomány, 6.50 Időjelzés, 7.00 Hírek, 7.10 Új könyvek, 7.30 Műsor-napár, 7.59 Időjelzés, 8.00 Műsorismertetés, 8.08 Technikai szünet, 8.10 Könyv zene, 8.55 Edes anyanyelvünk, 9.00 Anest és Jancsi, Meséljétek, 9.32 Ver-bunkosok, 10.00 Hírek, 10.10 Napirend, 10.15 Plaque Dame, Részletek, 11.00 Rádió szabadgyetem, 11.25 Csak vidáman! 12.00 Déli harangszó, 12.15 Tánccene, 13.00 Egy falu — egy nőt, 13.50 Cseperészik, Gyermekversek, 14.00 Operatárszletek, 15.00 Hírek, közlemények, 15.08 Időjárásjelentés, 15.10 Kórusok, 15.25 „A tudásnak te-szek panaszai”, 15.50 Könyv szimfonikus zene, 16.40 Lányok, asszonyok, 16.55 Műsorismertetés, 17.00 Hírek, külpolitikai kérdésekre válaszolunk, 17.15 Irodalmi műsor a Fegyveres Erők Napja alkalmából, 18.00 Tánccene, 18.40 Ifjú figyelő, 19.00 Helsinki—Budapest, Zenei összejövetel, 19.50 Jó éjszakát, gyerekek! 20.00 Esti krónika, 20.25 Budapesti Zenei Hetek, 1961. A szünetben: 21.20—21.35 Mai emberek, 22.00 Hírek, 22.15 Operatárszletek, 23.15 Kamarazene, 24.00 Hírek, 0.10 A Melachro-zenekar játszik, 0.30 Himnusz.

PETŐFI-RÁDIO
5.00 Reggeli zene, 6.30 Műsor-napár, 6.50 Torna, 8.00—8.10 Hírek, 14.00 Időjárás- és viz-állásjelentés, 14.15 Mahler: IV. (G-dúr) szimfonia, 15.10 A külföldi sajtó hasábjairól, 15.20 Tánccene, 16.00 Hírek, 16.05 Fél-évszázad a költői pályán, 16.30 Az Oszlopfő-egyetes műsorából, 16.50 Ezer szót oroszul, 17.00 Chopin: F-moll fantazia, 17.15 Történelmi „útnapló”, 17.30 Régi magyar muzika a XVIII. századból, 18.00 Hírek, 18.05 A műszerezés az automatizálás kulcsa, 18.15 Operatárszletek, 19.00 Hírek, 19.05 Görög hetköznapok, 19.20 Hét hangversenyska-lauz, 20.25 Előszóval — muziká-Val. Közben: 21.00—21.05 Hírek, egyházból. Ez a

22.25 A Nemzetközi Liszt-Bartók Zongoraversenyről jelentjük, 23.00 Hírek, 23.15 Műsor-zárás.

Televízióműsor

18.00 Kicsinyek műsora, 18.30 A jövő hét műsora, 18.35 Ipari mozaik, 19.05 TV-híradó, 19.20 Lányok, asszonyok, 20.00 Szü-net, 20.05 Oké, Neró! Olasz film, (14 éven aluliaknak nem aján-lott) 21.45 Hírek.

A plébános javaslata

A mi szemünkben már nevése-ges régi társadal-mi és egyházi szo-kások makacs pa-pok, egyházi mál-tóságok erősz-koskodása foly-tán, több helyen még ma is szilár-dan tartják ma-gukat. De hogy ebből milyen szenzációs ano-máliák pattannak ki, arra lássunk egy történetet.

Egy nyugatné-met plébános, bi-zonyos Theodor Dietrich megfe-ngette egyik hí-vét, hogy ha nem katolikus temp-lomban tartja meg esküvőjét evangélikus völe-gényével, nem csak őt, de szüleit és testvéreit is kiátkozzák az egyházból. Ez a

buzgó egyházi pedig nem önké-nyesen cselekedte ezt, hanem a püs-pök pásztorlevele alapján, amely „förtelmes rossz-nak” minősít min-den vegyes ház-aságot, sőt még a más vallásúakkal való sportolást és szórakozást is, minthogy ez az első lépcső a fen-tebbi „bűnbeesés-hez”.

Mi történjék hát, ha már ház-asságot kötött vagy mégis egy-másba szeret két különböző feleke-zet? Erre egy hosszú nevű egy-házi újság ad jó receptet. A már vegyes házasság-ban élők úgy tér-hetnek vissza az Úrhoz, mint egymás mellett,

ahogy Dietrich plébános javasol-ta: vagy elszar-kadnak házastár-suktól, aki isten és egyház előtt nem is házastárs; vagy pedig meg-egyeznek abban, hogy nem tekin-tik egymást há-zastársaknak, ha-nem mint testvé-rek élnek egymás mellett. Ez az egygyűlés meg-értette a házasság látszatát, de „mentes minden bűntől”.

A fiatalok nem adnak ezekre a szentenciákra, de úgy hírlík, hogy a házastársak het-renen felül álta-lában betartják az utóbbi egyházi ajánlatot: mint testvérek élnek egymás mellett,